

VENT DE LLEBEIG

EL MAS D'EN BOSC, LA SERRA DE LA CANYA I MASIES DE L'ENTORN

ENRIQUETA VIVES FARRÉ

COL·LECCIÓ
LA PLAÇA
DELS ARBRES

Vent de llebeig

**El Mas d'en Bosc, la Serra de la Canya
i masies de l'entorn**

• Col·lecció La Plaça dels Arbres – 4 •

Vent de llebeig

El Mas d'en Bosc, la Serra de la Canya i masies de l'entorn

ENRIQUETA VIVES FARRÉ

2023

Primera edició: juny del 2023

© del text: Enriqueta Vives Farré

Edita:

9 Grup Editorial

Cossetània Edicions

C/ de la Violeta, 6 • 43800 Valls

Tel. 977 60 25 91

cossetania@cossetania.com

www.cossetania.com

Ajuntament de Vila-rodona

Plaça dels Arbres, 7 • 43814 Vila-rodona

Tel. 977 63 80 06

ajuntament@vila-rodona.cat

www.vila-rodona.altanet.org

Imatge de la coberta: barraca de pedra seca i camp de blat
(dibuix amb tècnica mixta d'Enriqueta Vives, actual)

Correcció: Maria Lluïsa Tell i Maria Padró

Disseny i composició: 3 x Tres

Impressió: Estugraf

ISBN: 978-84-1356-283-4

DL T 509-2023

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni la seva incorporació a un sistema informàtic, ni la seva transmissió en cap forma ni per cap mitjà, sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del *copyright*.

Als pares

Sumari

PRÒLEG, <i>per Ramon M. Bricollé</i>	13
JUSTIFICACIÓ DE L'AUTORA	17
ELS MESOS DE L'ANY.....	19
Gener	19
Febrer.....	21
Març	21
Abril.....	22
Maig.....	25
Juny	26
Juliol	27
Agost.....	28
Setembre	30
Octubre.....	32
Novembre	33
Desembre	36
COSTUMS.....	39
Tardes d'estiu	39
L'any de la picor	42
Les terres de ningú.....	43
Fases lunars	43
Costums d'abans	44
Els ratpenats	45
El nen de la cova.....	45
Aigües i boscos	46
Tot fent una passejada	50

Els vells pastors.....	52
El Montmell.....	54
Vent de llebeig.....	55
Les terres dels altres	56
Els jornalers.....	59
La boira baixa.....	60
Les basses	62
L'alzina	63
Els vells camins.....	64
La toponímia rural	66
Temps d'esporgar vinyes	70
Les masies i els seus noms	72
Els pedregals.....	74
El dia de fer el pa.....	77
HISTÒRIES I VIVÈNCIES.....	79
Dinars del dia d'enterrament	79
Els bastons o mangales	81
La fugida i el buit	81
Un passat per oblidar.....	83
Boletaires als anys cinquanta i seixanta	84
Els convidats	84
Les indumentàries protegides.....	87
El Maset	89
Buscant consell.....	92
Les persones s'allunyen, les masies sempre es queden	93
Les sabates.....	93
La pedrera: un somni trencat	95
Els casaments.....	96
Fums de sabatot.....	98
Les pedres de llamp	99
L'incògnita d'un cas	99
Els nadons protegits.....	100
Una frase per al record.....	101
Les abelles	102
L'anell.....	102
La parla diferenciava les comarques	103
Els jocs de la canalla	104
El tobogan improvisat	106

Diferències socials.....	106
El conte.....	107
La cassoleta arreplegada	108
La solteria en el passat	109
Una experiència.....	110
El carrer dels Deutes.....	112
ANÈCDOTES	115
El llargandaix.....	115
Els hereus	116
Els dinars a l'escola	116
Anècdotes de l'escola	117
El moresc	118
Temps de lluites.....	119
Els grans secrets.....	120
Arriba de fora la pràctica del nudisme.....	122
Les dones de la terra	124
Els captaires.....	125
Cal Rosset	126
Crits i paraules gruixudes.....	128
Un matí distret	129
Les aventures d'un món infantil.....	129
L'excombatent	131
La remor dels pins	131
Un dia de platja.....	133
Els difunts als masos	134
Les aparences enganyen	136
Les boles de xiprer	137
Al costat del foc.....	137
Les eixides	138
Els valors de les migdiades	139
Temps de misèries	139
Uns forts lligams.....	140
Les festes del veïnatge	141
El ball i els balladors	143
Aquells dies de festa.....	144
Les festes majors de la dècada dels cinquanta	146
Les eres i les nits de Sant Joan i Sant Pere.....	147
Festes de Nadal i Reis	148

PERSONES	151
La cabalera del Mas de la Font.....	151
La Dolores.....	153
Els nens bordets.....	156
La Sisca dels camins.....	157
Els primers passos a l'escola	159
Algunes minyones del passat.....	160
El metge de Selma	161
L'Antònia i la família de Mas Serrà	163
El jovent de mitjans de la dècada dels trenta	165
Dos amics, un mateix destí.....	166
Una lluitadora	168
Les joves o nores.....	169
L'Elvireta	170
El petit fuster.....	172
La cuinera de les masies	173
La dones d'abans als masos	176
El matalasser.....	177
Les dones de costura.....	178
La valenciana.....	179
La Núria.....	182
El ceramista enyorat	184
Retrobament: la cantant	185
Gent de sempre i nouvinguts.....	188
DIVERSOS	191
Una terra per viure	191
Els grans silencis.....	192
Els ocells.....	193
Arbres: el pi i el xiprer	194
Plantes remeieres	195
Les grans llibertats	196
La ramaderia	197
Cànem a la Serra de la Canya	200
Aquells hiverns del passat	201
Febrer de l'any 1944.....	203
Una forta nevada	204
Notes dels freds de 1956.....	205
Altres memòries.....	205

Terra i camins.....	206
El torrent de la Pinetella	207
Vells traçats i pobles buits	208
Selma	210
Les entrades a les masies	213
La sala de la casa de pagès	215
Històries al voltant d'un pedrís.....	217
La botiga o salador	218
L'esportell.....	219
Masia Oliva, l'antic Mas Serrà	220
La vella teuleria	222
El suposat contagi.....	225
L'estalvi.....	226
Temps de guerra	226
Persecució i crema de quadres amb temes religiosos	227
I després de la guerra... ..	228
Postguerra i lenta evolució	230
El tracte entre amo i treballador.....	231
El ball de la patata	232
Creences de l'antiga pagesia	234
Candeles i branques de romaní beneïdes.....	234
EPÍLEG.....	237
L'HORT.....	238

Pròleg

Quan l'autora em va demanar que fes el pròleg d'aquest llibre vaig pensar que no m'hi podia negar de cap manera, i més sent la primera vegada que m'ho demanen.

L'Enriqueta, una dona de la terra, de la terra de muntanya, de la terra de secà i de masia, ella no ha perdut mai l'esperit, ni la convicció del seu néixer en un petit gran espai del territori, d'aquest territori que fa tan seu, enlluernada en la naturalesa, i que transporta a les arts de la literatura i la pintura.

L'he vist pintant en diverses games, guanyant concursos de poesia, i també editant llibres d'aquest entorn tan ric en biodiversitat ambiental, de relleus i de colors.

Estem davant del tercer llibre de l'autora, el qual dona continuïtat a la temàtica dels dos anteriors, *Serralada* i *Terra d'abans*, i, com diu ella, ara aprofundeix més en les recopilacions orals i en els records.

Ens hi descriu una forma de viure ja llunyana, una manera de viure d'acord amb les necessitats del temps i de la manera de ser d'una comunitat tancada al seu món. Respectaven la natura, era la seva vida. Una vida basada en la subsistència, sobretot alimentària. Els arbres, la fruita, l'hort i els animals del corral eren la seva base com a aliment.

Els hiverns amb nevades, el foc a terra, la caldera bullint. La cuina com a espai principal de la llar, on els veïns també eren convidats a llargues vetllades en què s'escoltaven els relats històrics i llegendaris dels padrins.

L'escriptora posa en màxima rellevància l'entorn, el paisatge, l'arquitectura rural, la pedra seca i la desigualtat morfològica dels camps, on s'aconseguia una gran sintonia entre tots aquests aspectes. Un entorn amb coves naturals on es diu que en la seva foscor es practicava la bruixeria, els misteris i els rituals.

Ens parla també de la fil·loxera, un abans i un després en què sorgeix una crisi important, amb un canvi de conreus i grans carències per a les famílies del territori.

Anomena la dona com a gran puntal de la família, de la casa, dels nens, de la gent gran, també d'altres familiars, i de la majoria de les tasques de la llar.

Les festes, els balls a la plaça del Mas d'en Bosc, els cafès del poble i la participació de la gent dels masos en els grups culturals i recreatius dels pobles del voltant ajudaven aquell viure.

Molts d'aquests aspectes ajuden, com diu l'Enriqueta, a fer que els masos es despullin i comenci una gran buidor. Però amb el temps, amb els anys, en aquelles masies deseparades hi fan acte de presència gent enamorada de l'entorn, del paisatge, del tarannà dels encara presents i del clima. I segur que també de la llebetjada que acompanya els mesos més calorosos del l'any.

Enhorabona, Enriqueta, per haver deixat escrit aquest *Vent de llebeig*.

RAMON M. BRICOLLÉ
Alcalde de Vila-rodona

Retorna un vent de sempre
a les terres de sempre,
tardes ribetejades d'aram
malfereixen la fosca
pregonera de la nit...
Retorna un vent de sempre
desvetllant la pols dels camins...
Distàncies i veus aixopluguen el present...
de la soca vella
poblada de batecs,
la vida reneix...
La natura sempre mana,
la terra sempre acull,
tot és... la nostra casa.

Un bol de cendres antigues
damunt la branca alçada,
on viatgeres ombres
s'enfilen als silencis.

ENRIQUETA VIVES FARRÉ

Un antic forn de calç. (Foto: Paqui Coronado.)

Justificació de l'autora

La retrobada amb aquell vell amic, molts anys separat de la seva terra, va fer encetar una fructuosa conversa que, a poc a poc, s'omplí de vivències, records, paraules dels avantpassats i grans moments. Ell, en trobar-se novament en la plenitud dels seus orígens, temptat per aquella calma dels entorns, deixà fluir les seves paraules calmades i raonades, fruit d'una persona molt gran i molt serena. Aquell diàleg amistós em va aportar nous coneixements, i topà amb àmplies llacunes, però, encara més, amb moltes llums, i trobarem plegats noves vies ignorades.

Així doncs, aquest nou recull d'informacions, treballat durant aquests últims anys, és una continuació de *Serralada* (2015) i *Terra d'abans* (2019). La seva finalitat és explorar encara més el fons d'una terra, la identitat, els costums i el tarannà d'una gent, tan propera allí mateix, tan feta als seus bancals, als seus camins i, per damunt de tot, a les seves parets. Aquí, en veu de l'amic, escolto aquella dita tan antiga i molt de temps oblidada «mas, la vida em faràs», que vol dir que el pagès sempre s'adaptava a aquelles construccions que li donaven aixopluc, acolliment i seguretat, sense oblidar els animals i les terres. Tot transcorria en un diàleg permanent. Al llarg del temps, aquelles antigues construccions viurien alguns canvis, així com l'entorn, amb lenta prosperitat, molt cauta i molt pensada.

En aquesta nova i última publicació hi són representades importants imatges de descendents lligats estretament a aquells avantpassats de les masies, homes i dones que conrearen i deixaren petjada en aquell ampli retall del territori.

Aquest nou llibre que teniu a les mans porta per títol *Vent de llebeig* i es refereix, entre moltes altres coses, a aquell ventet de les tardes d'estiu. *Llebetjada* o *llebeig* és el nom que es donava en el món camperol a aquell aire de marina, tan esperat i valorat en les tardes caloroses per acabar d'enllestir les batudes a les eres. L'arribada d'aquell vent més o menys fort ajudava a separar el gra de la palla, a netejar del tot el blat del boll i altres impureses. El treball de batre, tot manual, era important, intens i laboriós, i tot el ple de la família s'hi implicava durant tot el dia. Era una tasca gran i noble, sota un sol de justícia, envoltats d'aquella olor única de palla nova acabada de tallar. Aquelles eres, endormiscades tot l'any, tornaven a la vida aquells dies d'estiu. Ara, malauradament, tan sols hi resten algunes paraules escrites per omplir part de la desmemòria.

Així doncs, espero que gaudiu de la lectura i, com ja he dit, d'aquells dies a ple estiu a les eres, gairebé uns rituals desenvolupats en la pagesia d'abans. També podreu gaudir de tantes altres històries on s'impliquen personatges i fets que donaran presència i vida a tota aquella terra. I, abans d'acabar, vull donar les gràcies a totes les persones que, a banda d'algunes valoracions, han col·laborat amb l'aportació de material fotogràfic molt interessant per donar relleu i testimoniatge a aquesta obra.